

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/190069,Uroczystosci-pod-Pomnikiem-Obroncow-Wybrzeza-na-Westerplatte.html>
16.05.2024, 16:02

Uroczystości pod Pomnikiem Obrońców Wybrzeża na Westerplatte

1 września 2023 roku o godz. 4.45 na Westerplatte rozpoczęły się obchody 84. rocznicy wybuchu II wojny światowej. W uroczystościach z udziałem Prezydenta RP Andrzeja Dudy uczestniczył prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki.

Obchody rozpoczęły się o godz. 4.45 od dźwięku syren alarmowych i odśpiewania hymnu państwowego. Sztafeta pokoleń zapaliła symboliczny Znicz Pokoleń i odczytano Apel Pamięci.

- 84 lata temu Niemcy napadły na Polskę. W ten sposób wybuchła II wojna światowa. Dziś upamiętniamy tych, którzy oddali życie za wolną Polskę - mówił minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak, organizator obchodów. - Dziś jesteśmy świadkami odradzającego się imperializmu rosyjskiego, przed czym ostrzegał śp. prezydent Lech Kaczyński. Dziś wypełniamy jego testament. Wzmacniamy Wojsko Polskie - podkreślił szef MON.

Prezydent Andrzej Duda powiedział podczas uroczystości:

- Dzisiaj próbuje się przeinaczać tę historię, mówię tu w głównej mierze o tych rosyjskich ekspertach i władzach Rosji, które chcą pisać historię od nowa. Nic nie zmieni historii, nic nie zmieni prawdy historycznej. (...) Czerwona gwiazda pod ramię ze swastyką chciała zapanować nad Europą. Ziemia Polaków, Litwinów, Łotyszy, Estończyków spłynęła krwią. Nic nie może przywrócić życia tym, którzy zginęli - milionom pomordowanych w obozach koncentracyjnych, zamęczonych w gułagach, tym, którzy zginęli na froncie - przypomniał.

Dodał, że musimy budować nasze bezpieczeństwo nie na słowach, a czynach, korzystając z wielkiego potencjału jakim jest ładunek patriotyzmu w naszym narodzie i pamięć historyczna. Zaznaczył, że wolność nie jest dana raz na zawsze i nie utrzyma się sama.

- Dlatego musimy pokazywać, że cały czas jesteśmy gotowi i dlatego musimy zachowywać gotowość i odpowiedzialność. I to jest dziś nasz najważniejszy patriotyczny obowiązek wobec Ojczyzny i wobec tych, którzy będą ją stanowili w przyszłości. To jest nasze zobowiązanie wobec wszystkich tych, którzy w przeszłości walczyli o nią i za nią polegli - podkreślił.

Hołd bohaterskim obrońcom Westerplatte oddali m.in. posłowie, senatorowie, przedstawiciele rządu, władz samorządowych, duchowieństwa, żołnierze Wojska Polskiego, kombatanci oraz harcerze.

Wieniec od Instytutu Pamięi Narodowej pod Pomnikiem Obrońców Wybrzeża złożył w imieniu prezesa dr. Karola Nawrockiego Karol Piskorski, dyrektor gdańskiego oddziału IPN.

Wcześniej prezydent, minister obrony narodowej oraz dowódca Wojska Polskiego złożyli wieniec „Od Narodu” na Cmentarzu Żołnierzy Wojska Polskiego na Westerplatte. [4 listopada 2022 roku dziewięciu bohaterskich obrońców Westerplatte spoczęło wraz ze swoim dowódcą majorem Henrykiem Sucharskim na nowym Cmentarzu Żołnierzy Wojska Polskiego na Westerplatte.](#)

* * *

1 września 1939 roku, o godz. 4.45, bez wypowiedzenia wojny, Niemcy zaatakowały Polskę na całej długości granicy między obydwojoma państwami. Symbolicznym początkiem drugiej wojny światowej stał się ostrzał polskiej składnicy tranzytowej Westerplatte w Gdańsku przez pancernik „Schleswig-Holstein”. Żołnierze polscy, mimo ogromnej przewagi agresora, od początku stawiali bohaterski opór. Na północy uderzenie niemieckich wojsk pancernych doprowadziło do rozbicia części wojsk Armii „Pomorze” w Borach Tucholskich oraz, mimo początkowego sukcesu pod Mławą, Armii „Modlin”. Znaczący sukces lokalny zanotowała natomiast na zachodnim odcinku frontu Wołyńska Brygada Kawalerii, która 1 września w bitwie pod Mokrą zadała duże straty niemieckiej dywizji pancерnej. Na południowym zachodzie w pierwszych dniach wojny Niemcy zmusili do odwrotu Armię „Kraków”, zajmując Śląsk, i przekroczyli Karpaty, odrzucając słabą na tym odcinku obronę polską. Po wycofaniu się ze Śląska regularnych oddziałów WP do walki z Niemcami przystąpiła miejscowa samoobrona, stanowiąca prawdziwą „sól ziemi czarnej”, złożona z dawnych powstańców śląskich i harcerzy, broniła m.in. Katowic i Chorzowa. Przełamanie przez Niemców obrony granic spowodowało odwrót wojsk polskich na całym froncie. Klęska Armii „Prusy” na Kielecczyźnie, za którą w dużym stopniu odpowiadał lekceważący przeciwnika jej dowódca gen. Stefan Dąb-Biernacki, przyspieszyła wycofanie się na linię obronną na rzekach Narew, Wisła i San. W tym czasie Warszawę opuściły władze cywilne, które udały się na wschód, a następnie na południe kraju. Za nimi wyjechał ze swoim sztabem naczelny wódz Edward Śmigły-Rydz, który wskutek źle funkcjonującej łączności stopniowo tracił realne możliwości dowodzenia wojskiem.

8 września niemieckie oddziały pancerne dotarły do Warszawy, jednak ich atak od strony Ochoty został odparty dzięki wielkiemu poświęceniu żołnierzy i wspierającej ich ludności cywilnej. Sukcesy niemieckie umożliwiła zdecydowana przewaga we wszystkich rodzajach broni oraz zastosowanie taktyki „Blitzkriegu”, czyli wojny błyskawicznej. Polegała ona na uderzeniach licznych jednostek pancernych na wybrane punkty, zwykle na styku armii polskich, które wobec groźby okrążenia zmuszane były do odwrotu, paraliżowanego często przez panujące w powietrzu lotnictwo niemieckie. W czasie gdy wojska polskie w ciągłej walce wycofywały się za Wisłę, Armia „Poznań” gen. Tadeusza Kutrzeby, wsparta przez część Armii „Pomorze”, skoncentrowała swoje siły nad Bzurą.

9 września Polacy rozpoczęli tam największą bitwę kampanii, atakując z powodzeniem skrzydło wojsk niemieckich, nacierających na Warszawę. Niemcy przerzucili jednak wojska z innych odcinków frontu i w drugiej dekadzie września, w zaciętych bojach, w których poległo trzech polskich generałów – Stanisław Grzmot-Skotnicki, Franciszek Wład i Mikołaj Bołtuć – rozbili armię gen. Kutrzeby. Tylko nieliczne oddziały przebiły się do Warszawy.

W izolacji od reszty kraju walczyli obrońcy polskiego wybrzeża. Pierwszego dnia wojny Niemcy zaatakowali Poczta Polską w Gdańsku. Zmobilizowani wcześniej pocztowcy bronili

się cały dzień, poddając się dopiero po podpaleniu budynku przez napastników. Następnym celem była polska składnica tranzytowa na Westerplatte. Załoga dowodzona przez mjr. Henryka Sucharskiego odparła pierwsze natarcia. Po tym oporze Sucharski, zgodnie z otrzymanymi wcześniej rozkazami, zamierzał kapitulować. Wobec sprzeciwu oficerów, na czele z kpt. Franciszkiem Dąbrowskim, zdecydował się kontynuować walkę. Żołnierze polscy w heroicznym oporze wytrwali na Westerplatte do 7 września – atakowani z lądu, ostrzeliwani z morza przez pancernik „Schleswig-Holstein” i bombardowani przez lotnictwo.

W ciągu pierwszych dni wojny praktycznie wyeliminowano z walki Polską Marynarkę Wojenną, m.in. niemieckie lotnictwo zatopiło w porcie na Helu kontrtorpedowiec „Wicher” i największy polski okręt wojenny – stawiacz min „Gryf”. Jeden z pięciu posiadanych okrętów podwodnych – „Orzeł”, chluba polskiej marynarki – po działaniach na Bałtyku we wrześniu 1939 r., internowany w estońskim porcie, wypłynął stamtąd bez pozwolenia i mimo braku map w październiku dotarł do Wielkiej Brytanii.

Niemcy uderzyli również na jednostki WP broniące pod dowództwem płk. Stanisława Dąbka rejonu Gdyni. Po utracie największego polskiego portu Polacy bronili się na Oksywiu, spychani w zaciętych walkach w kierunku morza. 19 września Niemcy złamali opór na pozycji w Babim Dole, a płk Dąbek nie chcąc się poddać, popełnił samobójstwo. Odtąd ostatnim punktem obrony na wybrzeżu pozostał półwysep Hel.

Niemiecki pancernik „Schleswig-Holstein” ostrzeliwuje polskie pozycje na Westerplatte. 1 września 1939 r. (AIPN)

Obrócy Westerplatte po kapitulacji odprowadzani do niewoli. 7 września 1939 r. (AIPN)

Grupa polskich, cywilnych uchodźców wojennych na jednej z polnych dróg, wrzesień 1939 r. Fot. ze zbiorów AIPN

Zobacz więcej:

- ▶ [Marek Gałęzowski: *Agresja Niemiec i ZSRS na Polskę we wrześniu 1939 roku*](#)
- ▶ [Adam Pleskaczyński, *Czas bestii. Terror w okupowanej Polsce 1939-1945*, Poznań-Warszawa 2023](#)
- ▶ [Krzysztof Zajązkowski, *Westerplatte jako miejsce pamięci 1945-1989*, Warszawa 2015 \(e-book\)](#)
- ▶ [Ekspertyza. Identyfikacja obrońców Westerplatte - dcinek cyklu filmowego „Ekspertyza”, zrealizowanego przez kanał TVP Historia we współpracy z IPN i Instytutem Ekspertyz Sądowych w Krakowie](#)
- ▶ [O wrześniu 1939 roku na portalu IPN przystanekhistoria.pl](#)